

Isteni színjáték – Dante Alighieri

Pokol VIII. ÉNEK (A Pokol Ötödik Körében) Dis város falai előtt

Átkelés a Styx-mocsáron

Hozzá kell tennem, hogy még mielőtt
a magas torony lábához elértünk,
föltűnt szemünknek fönny a tetején
két lángocska, ami ott megjelent;
majd sokkal messzebb egy másik felelt rá,
oly távol, hogy alig volt látható.
Megkérdeztem a Tudás Tengerét:
„Ez mit jelent? S mit válaszol nekik
a másik láng? És mindezt kik csinálják?”
„A piszkos hullám tetején — felelte —
már láthatod is azt, amire várunk,
hacsak a mocsárgőz el nem fedí.”
Íj még nem lőtt ki gyorsabban nyilat,
röpítve sebesen a levegőben,
mint ahogy láttam most egy kis hajót
a víz tetején felénk közeledni.
Egyetlen hajósa így kiabált:
„Na, csakhogy megjöttél, balsorsú lélek!”
„Phlegyas, Phlegyas, kár kiabálnod
ezúttal! — szólt tanítóm —, mert csak addig
leszünk veled, míg átviszel a lápon!”
Mint aki rádöbben, hogy őt bizony
nagyon becsapták s fölhaborodik,
úgy feszült Phlegyasban a harag.
A vezetőm a csónakba lelépett,
majd engem is behívott maga mellé:
csak ekkor terhelődött a hajó!
Amint a vezetőm és én beszálltunk,
indult az ősi bárka, a vizet
mélyebben hasítva, mint bármikor.

Filippo Argenti, a kötekedő

Ahogy mentünk a pangó, holt mocsáron,
előttem termett egy sáros alak,
s így szólt: „Ki vagy, hogy korán jössz ide?”
„Jövök — feleltem —, de nem maradok!
De te ki vagy, s miért vagy ily koszos?”
„Látod — felelte —: lélek, aki sír.”

„Maradj is így, sírásban-gyászolásban,
37 te elátkozott szellem! — mondtam én. —
Rád ismerek ilyen mocskosan is!”
Erre két kézzel nyúlt hajónk felé,
40 de a Mester meglátta s visszalökte.
„Takarodj! — szólt. — Kutyák közt a helyed!”
Majd átölelt, megcsókolta az arcom,
43 s így szólt: „Bizony, nemesen háborogsz!
Áldott az anyaméh, amely kihordott!...
Ez gögös ember volt a fenti létben,
46 emlékét nem díszíti semmi jó;
ezért dühöng az árnya idelent.
Hányan képzelik fönt, hogy nagy személyek,
49 aztán itt sárba túrnak, mint a disznók,
s förtelmes emléket hagynak magukról!”
Így szóltam: „Mester, én roppant örülnék,
52 ha látnám őt ebbe a lébe mártva,
még mielőtt elhagyjuk a tavat.”
„A túlsó part — felelt — még fel se tűnik,
55 és kívánságod máris teljesül:
elégedett leszel, és jogosan.”

1–2. Az előző ének végén írtakkal szemben tehát nem értek el a torony lábához: oda majd most viszi át őket a hajós.

7. Tudás Tenger: Vergilius.

19. Phlegyas (ejtsd [flégjász]): görög mitológiai személy, akinek lányát Apollón isten elcsábította, s Phlegyas ezért haragjában felgyújtotta Apollón templomát. Phlegyas az Ötödik Kör öre. Van csónakja, de nem igazi révész, hiszen itt már nincs kiket átvinni a túlpartra: a kárhozottak, Mínos besorolása alapján (*Pok.* V,12), közvetlenül az őket megillető körbe zuhannak (vagy egy ördög viszi oda őket). Phlegyas szerepe minden bizonnyal az, hogy az Ötödik Körbe utaltakat bevigye a Styx-mocsár közepébe s ott kidobja.

22–24. Nem világos, hogy Phlegyas miért érzé becsapva magát. Lehet, hogy a fényjeleket adó ördögök megréfták, hogy az ő körébe, az Ötödikbe tartozó új áldozatok érkeztek.

27. Értsd: a hajó csak Dante beszállásakor terhelődik meg, hiszen másik két utasa (Phlegyas és Vergilius) súlytalan túlvilági lény.

29. Ősi: mert a Pokollal egyidős, azaz a világ teremtésekor keletkezett.

30. Mélyebben: mert súllyal bíró élő embert is visz.

32. Az alak neve a 61. sornál derül ki.

33. Korán: még mielőtt meghalt volna.

45. Ilyen szavakkal dicsérik Jézus anyját, Máriát (Luk. 11,27).

És kisvártatva láttam is, amint
58 úgy megtépázták sáros társai,
hogy Istennek máig hálás vagyok.
„Üssed Filippo Argentit!”, visongták,
61 s a dührohamos firenzei szellem
saját magába vájta fogait.

Megérkezés Dis falaihoz

Otthagytuk; nincs is róla több szavam.
64 Ám most fájdalmas hang hatolt fülembe,
s forrását fürkészve előre néztem.
Jó Mesterem megszólalt: „Nos, fiam,
67 a Dis nevű város közeledik,
súlyos lakókkal, népes őrsereggel.”
„Mester — mondtam — látom világosan
70 a mecseteket odalent a völgyben:
vöröslenek, mintha frissen a tűzből
73 vennék ki őket!” S szólt: „Az örök égés,
mely izzik bent, az mutatja pirosnak
a dolgokat ott az alsó Pokolban.”
Beértünk a mély árkokba, melyek
76 a vigasztalan várost övezik;
vasból látszottak lenni a falak.
Csak miután hosszan körbehajóztunk,
79 kötöttünk ki; itt ránk rivallt a révész:
„Kiszállni! — harsogta. — Itt a bejárat!”

Vita az örökkel

Ezreket láttam a kapuk fölött,
82 mennyből-zuhantakat, kik mérgesen
morogták: „Ki ez itt, hogy meg se halt,
s a holtak országába behatol?!”
85 Bölcs Mesterem a kezével jelezte,
hogy külön kíván beszélni velük.
Ettől a háborgásuk lecsitult;
88 „Csak te gyere — mondták —, az menjen innen,
aki e földre vakmerőn belépett.
Menjen csak örült útján egyedül,
91 ha visszatál! De te itt maradsz,
te, aki sötét tájunkra lehozta!”
Képzeld el, olvasó, mennyire féltém
94 ez átkozott szavaknak hallatán!
Azt hittem, többé nem jutok haza...
„Jaj, drága vezetőm, aki a bajból
97 már hétszer is kihúztál, és veszélyben
szilárd támaszom voltál mindig is,
ne hagyj itt — mondtam — gyámoltalanul!
100 Ha innen továbbmennünk nem szabad,
hát sürgősen induljunk vissza együtt!”
S a férfi, aki idáig hozott,
103 így szólt: „Ne félj, elzárni nem lehet
az utunkat, mert nem akárki küldött.

Várj itt, és közben fáradt lelkedet
106 erősítsd és tápláld reménykedéssel;
nem foglak elhagyni az alvilágban!”

Nincs tovább?

És ezzel elmegy, otthagy egyedül
109 az én atyám, én meg kételkedve álllok,
s fejemben küzd az „igen” és a „nem”.
Azt nem hallottam, mit mondott nekik,
112 de nem álldogált ott velük sokáig,
mert berohantak mind, egymást taposva.
A kaput Mesterem orra előtt
115 becsapták a gazok. Ő kint maradt,
és lassú léptekkel indult felém.
Szeme a földön, homlokáról eltűnt
118 a magabiztosság; sóhajtván mondta:
„Ki zárhat ki a bánat-házból engem?”
Majd így szólt hozzám: „Ha én mérgeledöm,
121 ne riadozz; megnyerem ezt a csörtét,
bárki is próbál bentről visszaverni.
Ez a pimaszságuk nem új dolog,
124 ezt csinálták az első kapunál is,
mely azóta zár nélkül, nyitva áll:
azon láttad a halál szövegét.
127 Már azt a kaput átlépte, s jön erre,
vezető nélkül, körökön leszállva
az, aki megnyitja nekünk a várost.
130

(Nádasdy Ádám fordítása és jegyzetei)

61. Filippo Argenti: Dante által személyesen ismert, hirtelen haragú, kötekedő, fennhéjázó firenzei nemes. Az Argenti („ezüst”) melléknevet azért kapta, mert a lovát ezüsttel patkoltatta. A Fekete Guelf pártához tartozott, így politikai ellenfele volt Danténak.

68. Dis (ol. *Dite*): az alvilágnak s az alvilág „királyának”, Lucifernek egyik latin neve. „Dis városa” a Pokol alsó része, Lucifer igazi birodalma.

70. Mecset: muzulmán templom. Dante a város egzotikus, nem-keresztény küllemét akarja ezzel jelezni, s egyben utal lakóinak, az eretnekeknek a kereszténységtől való elfordulására is.

70. Völgy: minthogy a Pokol a közepe felé lejt, utasaink előtt az új táj völgyként terül el.

75. Alsó Pokol: a Pokoltölcser alsó fele, a Dis falai által körülrzárt rész (a Hatodiktól a Kilencedik Köriig). Itt már rosszindulatú bűnelkövetők vannak, akik tudatosan ártottak.

83. Mennyből-zuhantak: bukott angyalok, akik részt vettek az angyalok lázadásában (lásd *Pok.* III,37) s ezért a mennyből ide hullottak le s ördögök lettek.

103. A férfi: Vergilius.

105. Értsd: utunk Isten engedélyével, támogatásával történik.

125. Első kapu: a Pokol kapuja (*Pok.* III,1), mely eredetileg zárva volt, s Krisztus törte fel közvetlenül keresztthalála után, pokoljárásakor (*Pok.* IV,53), legyőzve az ördögök ellenszegülését.

127. A halál szövege: a Pokol kapujának felirata, *Pok.* III,1–9.

128. Az illető (akiről a következő énekben lesz szó) már belépett a Pokol kapuján s jön erre.

129. Körökön leszállva: a Pokol köreit átszelve, le ide, az Ötödik Körbe.